
===== Sosyal Artı Değer =====

:date: 2014-11-23 02:18:14 +0200

.. :Author: Emin Reşah .. :Date: <>

Ekonomik artı değer, bir organizasyonda çalışanların ürettikleri gerçek değerle, aldıkları ücret arasındaki farktır. Şirket gibi bir organizasyonun karı, çalıştırdıklarına ödediğinden geride kalan artı değere dayanır.

Sosyal artı değer ise, bir sosyal organizasyonun bireylerinin öz menfaatlerinden, bu sosyal organizasyonun lehine feragat ettiklerinde ortaya çıkar. Sosyal organizasyondan kastım millet, örgüt veya cemaat gibi, insanların aidiyet belirttikleri, bir hiyerarşiye sahip sosyal ağdır.

İnsanların herhangi bir kısıtlama olmadan tamamen bencilce davrandıkları durumlarda sosyal artı değer olmadığını kabul edebiliriz. Böyle bir durumda organizasyon yaşamaz çünkü insanlar, karşılıklı feragat dayanan anlaşmaları yürütebilecek durumda değildir. Herkesin her durumda, anın gerektirdiği menfaatlerin peşinde koştuğu durumda, yine herkesin diğerlerine karşı tetikte durması gerekir.

Birinci Gözlem: Özgürlük ~~~~~

Eğer sosyal artı değerden bahsediyorsak, sosyal organizasyonun insanlara ödediği bir *ücret* de olması gerekir. Bu ücretin *özgürlük* olduğunu düşünüyorum. Bir organizasyon, insanlara tanıdığı özgürlüğün fazlasını, organizasyonun devamı için kullanır. İnsanları sınırlayan kurallar, onlara kımıldayacak yer bırakmazsa, ürettikleri tüm sosyal değer organizasyonun hayatta kalması için kullanılır. Buna mukabil insanlara fazla özgürlük vererseniz, organizasyon hayatta kalma şansını azaltır. Kar etmeyen şirketlerin, ufak bir nakit akışı probleminde batması gibi, sosyal olarak kar etmeyen bir *cemaat* (veya millet, toplum, vs.) de, sosyal cereyanlara dayanıklılığını kaybeder.

Bununla beraber bireylere hiç özgürlük vermeyen bir sosyal organizasyon onların zihnen ölümüne yol açtığı için yaşayamaz. Bu hiç ücret ödemediği insanları çalıştıran bir şirkete benzer; insanları mecbur bırakırsanız işler bir süre devam eder ancak verim almak mümkün değildir ve nihayetinde organizasyon yine dağılır.

İkinci Gözlem: Alternatif Organizasyonlar ~~~~~

Dünya farklı millet, cemaat ve örgütlerin yaşadığı bir sosyal ekosistemdir. Bu ekosistemde birbiriyle yarışan sosyal organizasyonlar vardır. Bireyler, bu organizasyonlar arasında (zor da olsa) geçiş yapabilir. O sebeple, eğer bir sosyal organizasyon, mensuplarına yeterince bireysel özgürlük tanımıyorsa, insanlar onu bırakıp başka bir sosyal organizasyona dahil olabilir. Bu düşük ücret ödeyen bir şirketteki işi bırakıp, daha yüksek ücret ödeyen bir işe geçmek gibidir.

Bu geçiş işi değiştirmek kadar kolay değildir, yine de insanlar daha fazla özgürlük sunduğunu düşündükleri sosyal organizasyona meyleder ve kendi sosyal organizasyonlarından da o ölçüde

---

özgürlük talep eder. Ülkemizde batı demokrasilerinin sunduğu özgürlüklere doğru meyletmek buna bir örnektir.

Üçüncü Gözlem: Feragat ve Disiplin ~~~~~

Bir sosyal organizasyon, bireylerini sopa zoruyla disipline edip, onlardan toplumlarını düşünmelerini isteyebilir veya onlara özgürlük verip, feragat ettikleri özgürlüklerin yarattığı artı değerle yaşayabilir. Sosyal organizasyonlar genel olarak bireyin önemi azaldıkça daha fazla özgürlük verme eğilimindedir. Birey kendisine sunulmuş özgürlüğün tamamını kullanmaz ve bu aradaki fark da sosyal organizasyona fayda eder.

Bununla beraber özgürlük, hemen her zaman, sosyal organizasyonun yaşamasına doğrudan etki etmeyecek konularda verilir. Düşünce özgürlüğü, düşüncelerin doğrudan önemi azalıp, insanlar farklı düşünceleri ciddiye almayı bıraktıktan sonra yerleşmiştir, teşebbüs özgürlüğü ekonomik sınıf değiştirme zorlaştıkça artar ve teşebbüs kolaylaşır, vs.

Dördüncü Gözlem: Aktarılabirlik ~~~~~

Bir sosyal organizasyonun yaşaması, yeni bireylere kendi kurallarını ve değerlerini aktarabilmesiyle mümkündür. Yeni bir nesil yetiştirirken değerleri aktarmak, diğer sosyal organizasyonlara nisbetle *daha iyi* olduğunu söyleyebilmekten geçer. Eğer bir sosyal organizasyon, değerlerinin etraftaki diğer organizasyonlara göre *daha iyi* olduğunu anlatamazsa, yeni nesiller onun değerlerini kabul etmez.

Bu bir noktada organizasyonun verdiği özgürlükle de doğru orantılıdır. Yeni nesiller özgürlük ister ve bunu karşılayamayan sosyal organizasyon çözülür, çünkü henüz sosyal bağları oturmamış bir insanın, bir sosyal organizasyondan diğerine geçerek kaybedeceği fazla bir şey yoktur.

Mesele: Modern Dünyada Din ~~~~~

Modern dünyada dini cemaatlerin disiplin üzerine kurulu olanlarının yaşaması zorlaştı. Alternatif inanç gruplarının daha fazla özgürlük sunması, aktarılabirliği azalttı. İnsanlar, dinleri yaşasın diye sıkıntıya girmektense, dinlerini değiştirmeyi tercih etti, ediyor.

Din derken, sadece adı malum büyük dinlerden bahsetmiyorum, insanın yaşaması için kurallar koyan sosyal organizasyonların hepsinden bahsediyorum. Bu manada ülkemizde laiklik de bir devlet politikası gibi değil, din gibi uygulanmakta çünkü insanlardan laik olduklarında belli bir kıyafete, belli bir dünya görüşüne, belli ilkelere uyması beklenmekte. Bir kadının hem laik olup, hem İslami kaygılarla başını örtmesi, her iki taraftan da acayip bulunuyor mesela.

Mensupları arasında özgürlüğü kısıtlayan dini cemaatlerin yaşama şansının az olduğu kanaatindeyim. Modern dünyanın sunduğu cafcı hayatlar, en azından aktarılabirliği tehdit ediyor. İnsanlar inandıkları değerleri, her tür modern hücum karşısında çocuklarına aktarmakta zorluk yaşıyor. Her tür medya aracından yirmidört saat reklam edilen cinselliğin, hiçbir sosyal bağa dayanmadan yaşanmaması gerektiğini hayatla yeni tanışan birine nasıl anlatabilirsin?

Bununla beraber özgürlükten başka değeri olmayan bir organizasyonun sosyal artı değeri sıfır olacağı için yaşaması mümkün değil.

Burada bir denge aramak zorundayız. Eski anlayışta ısrar etmenin sonu, egzotik ama etkisiz dindarlar, yeni bir anlayış uğruna eskiyi kırıp dökmenin sonu da, ortada aktarılacak bir şey bırakmamak olur. İşte bu denge nasıl olacak, hayatı tamamen farklı algılayan dinlerin bir arada yaşaması nasıl mümkün, düşünülmesi gereken konu bu.